

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТОРІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Гриценко В.В.

*Україна, Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського*

Рассмотрена трактовка популярного в настоящее время термина «институциональный инвестор» с точки зрения разных авторов Украины и России, представлена классификация институциональных инвесторов путем обобщения мнений ученых.

В економічно розвинутих країнах світу інституціональні інвестори розвивались дуже швидкими темпами ще в післявоєнні роки. В Україні заснування аналогічних інститутів реально починається лише з 90-х років 20-го століття. В наш час бурхливого розвитку досягли банки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії. А ось такі типи інституціональних інвесторів як кредитні союзи, добродійні фонди не отримали належного розвитку. Основною причиною такого негативного стану є економічна та політична нестабільність в країні, низький розвиток фондового ринку та ринку позичкового капіталу.

В сучасній економічній літературі дуже часто зустрічається термін «інституціональний інвестор», але досі не існує єдиного поняття щодо його дефініції. Деякі автори ототожнюють це поняття з інвестиційними інститутами, а ряд науковців асоціюють інституціональних інвесторів з фінансовими інститутами.

Видатний вчений І.О. Бланк в своїй роботі дає визначення інституціонального інвестора як фінансового посередника, що акумулює кошти індивідуальних інвесторів і здійснює інвестиційну діяльність, спеціалізовану, як правило, на операціях з цінними паперами [8]. А.Г. Загородній під інвестором інституційним розуміє фінансову організацію, що залучає кошти населення і вкладає основну їх частину в цінні папери. Це інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, страхові компанії, пенсійні каси тощо [10]. Ці два поняття визначення інвестиційних інвесторів досить схожі між собою, але вони не включають такий важливий тип інститутів як банки, тому це визначення терміну не є досить повним.

На думку М.В. Стирського, головною характеристикою інституціонального інвестора є те, що структура портфеля цінних паперів ідентична базі розрахунку фондового індексу [6]. Він впевнений, що таких інститутів в Україні не існує.

Я.О. Діденко признає ними фінансових посередників, які залучають кошти переважно через продаж акцій в інвестиційних фондах і вкладають їх у диверсифікований

портфель цінних паперів [2]. Згідно його класифікації до складу інституціональних інвесторів він відносить фонди прямого інвестування, ЄБРР та МФК, які фінансуються урядами різних країн. Це розуміння інституційних інвесторів є досить однобічним та вузьким, тому що переважно розглядається з боку зовнішнього інвестування. Б. Луців істотно вирізняє серед всіх існуючих інституціональних інвесторів комерційні банки, саме їх він називає «основними гравцями на ринку капіталів» [3]. В. Опарін говорить про те, що банки відіграють ключову роль у постачанні економіки фінансовими ресурсами [4].

3. Герасимчук також ототожнює інституціональних інвесторів з банками довгострокового кредитування, які відіграють важливу роль у побудові вітчизняної економіки та функціонують на засадах забезпечення державної гарантії повернення внесків [1].

Найбільш переконливою є визначення терміну «інституціонального інвестора» Г.І. Іванова, який розуміє його як кредитно-фінансовий інститут, котрий виступає утримувачем акцій, а також організація, основною ціллю якої є інвестування власних коштів чи коштів інших компаній, якими вона володіє як довірена особа. [11]. (Наприклад, пенсійні фонди, інвестиційні компанії, банки, страхові компанії та т.д.).

Таким чином, внаслідок того, що досі не визначено єдиного поняття сутності інституціональних інвесторів, також не має їх чіткої класифікації. Є.М. Жуков вважає, що до інвестиційних інститутів взагалі не треба відносити комерційні банки, він включає в це поняття лише небанківські кредитно-фінансові інститути, які здійснюють різноманітні операції на ринку цінних паперів та в деяких інших сферах кредитної діяльності. А саме, це страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні союзи, інвестиційні фонди та інвестиційні компанії, благодійні фонди, фінансові компанії, трастові компанії.

Інші автори ототожнюють інституціональних інвесторів з фінансовими інститутами. До фінансових інститутів науковці відносять комерційні банки та біржи. Також автори поділяють їх на дві групи: інвестиційні інститути та некомерційні інститути. Інвестиційні інститути являють собою юридичні та фізичні особи, які здійснюють операції з цінними паперами в цілях вилучення прибутку. До інвестиційних інститутів відносяться: пайовий інвестиційний фонд, фінансовий брокер, інвестиційний консультант, інвестиційна компанія та інвестиційний фонд.

Некомерційні фінансові інститути – це заклади, які не мають своєю головною ціллю отримання прибутку та розподілу цього прибутку між засновниками (членами) некомерційного фінансового процесу різних вигід (пенсія, страховий захист та ін.).

До некомерційних фінансових інститутів відносять:

- 1) недержавний пенсійний фонд;

- 2) кредитний союз;
- 3) саморегулююча організація професійних учасників ринку цінних паперів;
- 4) товариство взаємного страхування.

А.С. Варламов визначає фінансовий інститут як любий інститут чи бізнес-фірму, яка здійснює фінансові операції. Це визначення посилається на ogromний спектр фінансових операцій (можливо, навіть брокерська діяльність з нерухомістю та продаж автомобілей у кредит) [12].

Можливо визначити фінансові інститути, як установи, які опосередковують інвестиційні відносини особ. Фінансові інститути, які здійснюють операції в основному з цінними паперами, дозволяють вирішувати проблеми надійності, ліквідності та дискретності. Втім, доходність вони можуть лише зменшувати, тому що частина доходу йде на підтримку інфраструктури фінансового ринку: прибутки банків, бірж, брокеров та інших.

Дуже переконливою є класифікація інституціональних інвесторів В.Л. Осецького. Автор виділяє такі групи – це венчурні фонди та компанії, факторингові компанії, лізингові компанії, інвестиційні фонди та інвестиційні компанії, страхові компанії, біржі та інші фінансово-кредитні організації. Але з невідомих причин автор не відносить в цю класифікацію пенсійні фонди, які в сучасному економічному просторі відіграють досить важливу роль як учасники інвестиційного процесу в умовах накопичувальної пенсійної системи.

Враховуючи вище назване, можна скласти єдину картину розуміння інституціональних інвесторів та надати їх класифікацію.

Інституціональний інвестор – це юридична або фізична особа, яка є фінансовим посередником, що забезпечує діяльність механізму ринку цінних паперів, а також з його допомогою здійснюється перерасподіл фінансових ресурсів від суб'єктів, які мають грошові ресурси, до тих осіб, котрі потребують цих грошових коштів для здійснення намічених проектів.

В Україні існує багато інвестиційних інститутів, але найбільшого розвитку досягли банки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії, інвестиційні фонди та інші. Представемо класифікацію у вигляді рис.1.

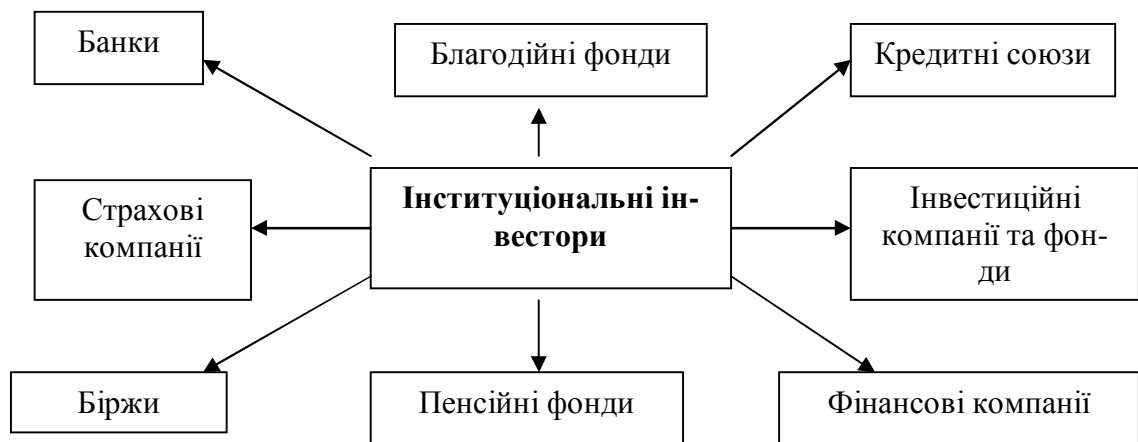

Рис. 1. Класифікація інституціональних інвесторів

Перелік посилань

1. Герасимчук З. Проблеми фінансового забезпечення структурних перетворень у регіонах та шляхи їх вирішення // Вісник Київського національного торговельно-економічного ун-ту. – 2001. - №5. – С.30-36.
2. Діденко Я.О. Удосконалення прямого іноземного інвестування // Фінанси України. – 2001. - №12. – С.96-105.
3. Луців Б. Інституційні особливості банків як учасників ринку цінних паперів // Банківська справа. – 2001. - №6. – С.11-13.
4. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення // Вісник НБУ. – 2000. - №5. – С.10-11.
5. Осецький В.Л. Інвестиційна модель зростання економіки // Фінанси України. – 2003. - №1. – С.21-27.
6. Смирський М.В. Методологічні аспекти оцінки інвестиційної привабливості ринку акцій // Фінанси України. – 2002. - №2. – С.131-137.
7. Балабанов И.Т., Гончарук О.В., Савинская Н.А. Деньги и финансовые институты – СПб: «Издательство «Питер», 2000. – 224 с.: ил. – (Серия «Краткий курс»).
8. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. Т.2. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 511 с.
9. Жуков Е.В. Инвестиционные институты: Учебное пособие для вузов. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 199 с.
10. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. Інвестиційний словник: Навч. посібник. – Львів: Видавництво «Бескид Біт», 2005. – 512 с.

11. *Иванов Г.И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования / Серия «Учебники, учебные пособия», Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 352 с.*
12. *А.С. Варламов: Электронный ресурс.*